

เรื่องน่ารู้.....ที่พนักงาน ปตท..... ต้องรู้!

ตอนที่ 4

ภาระหนี้สินของไทยออยล์

งบการเงินเมื่อสิ้นงวดปี 2540 หลังจากวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยเกิดขึ้น ฐานะการเงินของโรงกลั่นน้ำมันใหญ่อันดับหนึ่งของชาติ บริษัท ไทยออยล์ จำกัด มาถึงขั้นวิกฤตร้ายแรง มีหนี้สินเพิ่มเกือบเท่าตัวเป็น 7.3 หมื่นล้านบาท กับเจ้าหนี้ 124 ราย หรือประมาณ 1,850 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และขาดทุน 8,800 ล้านบาท เพิ่มจากในปีก่อนหน้าที่ขาดทุนอยู่ประมาณ 2,100 ล้านบาท แกรมหนี้ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ ยังเป็นหนี้ที่ไม่มีหลักประกัน

ภาระการเงินที่แสนสาหัส เพราะทุนจดทะเบียนของบริษัทนี้มีเพียง 20 ล้านบาทเท่านั้น ทำให้เกิดคำถามว่า จะสามารถชำระหนี้ได้อย่างไร?

ไทยออยล์ เป็นบริษัททำธุรกิจโรงกลั่น ที่เติบโตมาด้วยโครงสร้างทางการเงินอันแสนพิสดาร กล่าวคือ ใช้การสร้างหนี้แบบเกินตัวเป็นหลักในการขยายกิจการมานับแต่เริ่มก่อตั้ง ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นเกมไล่เส้นลวดทางด้านไฟแนนซ์

องค์ประกอบทางธุรกิจของไทยออยล์มีจุดเริ่มต้นที่ไม่เหมือนบริษัทน้ำมันรายอื่นๆ แต่เป็นองค์ประกอบของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายเหล่านั้นคือ วิศวทัศน์ของผู้ก่อตั้ง สายสัมพันธ์ทางการเมือง และคำรับรองจากรัฐบาลในการก่อหนี้

เชาวน์ เชาวน์ขวัญยืน หรือ เควย เช่า ผู้ก่อตั้งที่เป็นหัวแรงหลักของบริษัท พ.ศ.2504 โดยชื่อแรกตั้งว่า บริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด เป็นวิศวกรเชื้อสายจีน ที่ตั้งบริษัทนี้ขึ้นเพื่อเข้ารับสัมปทานสร้าง และบริหาร โรงกลั่น โรงแรกของประเทศด้วยกำลังการผลิตขั้นต่ำ 30,000 บาร์เรลต่อวัน โดยมีสัญญาช่วงแรก 10 ปี โดยมีแผนโอนให้รัฐดำเนินการต่อภายในอายุสัมปทานดังกล่าว ภายใต้เงื่อนไขว่าต้อง “แบ่งผลกำไรให้รัฐ ในรูป Profit Sharing ในอัตราส่วน 25%”

โรงกลั่น โรงแรกของประเทศนี้ เปิดดำเนินการในเชิงพาณิชย์ได้เมื่อ 18 กันยายน 2507 โดยมีกำลังการผลิต 35,000 บาร์เรลต่อวัน และสร้างภาระผูกพันกับรัฐมากมายหลายประการ เนื่องจากการไม่มีการเพิ่มทุนใหม่ และใช้วิธีการก่อหนี้เกินตัวขยายกำลังการผลิตเสมอมา เป็นภาระที่หนักมากในด้านการเงิน จนกระทั่งมีการเปลี่ยนโครงสร้างผู้ถือหุ้นหลายครั้ง ท้ายสุดทำให้ ปตท.กลายเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ และเชาวน์ เชาวน์ขวัญยืน กลายเป็นเพียงที่ปรึกษาเกิตติมศักดิ์ ของบริษัท ไปด้วยเหตุผลว่าต้องการใช้ฐานะของการเป็นรัฐวิสาหกิจ เพื่อให้รัฐบาลค้ำประกันเงินกู้ขยายกิจการต่อไปอีก

ภาระหนี้ที่เกินตัวในการขยายธุรกิจนี้ เคยทำให้คณะรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีมติให้เพิ่มทุนและแปรรูปกิจการของบริษัทเป็นมหาชนมาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.2521 มาแล้ว แต่ก็ไม่ได้มีการดำเนินการ ทั้งที่เป็นจังหวะของตลาดหุ้นขาขึ้นในช่วงนั้น

/แม้จะไม่มี

แม้จะไม่มี การเพิ่มทุนและแปรรูป แต่ในช่วงที่โรงกลั่นน้ำมันยังคงผูกขาดในกำมือของไทย ออยล์ และเอสโซ่ (โดยมีโรงกลั่นบางจากฯ เป็นทางเลือกซึ่งมีกำลังการผลิตต่ำไม่สามารถเทียบกัน ได้) ฐานะการเงินของไทยออยล์ซึ่งมีขนาดใหญ่ที่สุดในตลาดก็ยังคงปลอดภัย จนกระทั่ง

เมื่อรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้อนุมัติให้สร้างโรงกลั่นน้ำมันแห่งใหม่ ให้กับกลุ่ม ยักษ์ค้าน้ำมันข้ามชาติ 2 รายคือ เชลล์ และคาลเท็กซ์ ซึ่งยังผลให้สองผู้ค้าดังกล่าวที่เคยเป็นลูกค้าซื้อ น้ำมันจากโรงกลั่น ไม่มีความจำเป็นต้องซื้อน้ำมันจากไทยออยล์อีกต่อไป แม้จะยังคงมีค้ำประกันว่า เชลล์และคาลเท็กซ์ จะยังคงรักษาสัญญาสุภาพบุรุษว่า จะยังซื้อน้ำมันจากไทยออยล์ต่อไปอีกเป็น เวลา 10 ปี หลังจากที่ตัวเองมีโรงกลั่นแล้วก็ตาม

ภายใต้สถานการณ์ใหม่ ซึ่งมีการเปิดตลาดโรงกลั่นเสรีมากขึ้น และภาระผูกพันเนื่องจากแต่ ละปีบริษัทต้องจ่ายเงินให้รัฐ 65% ของรายรับ คิดเป็นส่วนของ Profit Sharing 25% และอีก 40% เป็นภาษีรายได้นิติบุคคล ผสมโรงกับปัญหาหนี้สินของบริษัทที่ยังคงมากมายเรื้อรังจึงมีความ พยายามผลักดันเพื่อให้ฐานะการเงินของบริษัท ซึ่งมีอัตราส่วนหนี้ต่อทุน (D/F Ratio) ในช่วงก่อน พ.ศ.2535 ที่ระดับ 15.5 เท่า ให้ลดลงมาเหลืออยู่ที่ระดับยอมรับได้คือ 8 เท่า โดยไม่ต้องให้รัฐเข้าไป แยกภาระมากนัก จึงมีแผนผลักดันให้แต่งตั้งกรรมการเป็นบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์มา ตั้งแต่ปี 2535 แต่ค้างคามจนถึงปี 2539

ในปี 2539 ทั้งที่รัฐมนตรีชุดของนายบรรหาร ศิลปอาชา มีมติอนุมัติให้กระจายหุ้นให้ได้สี่ ปีนั้น แต่ก็มีปัญหาทางการเมืองเกิดขึ้นตามมา

ประเด็นเกิดขึ้นจากการที่คณะรัฐมนตรีดังกล่าว มีมติให้ ปตท.เป็นผู้รับซื้อหุ้นเพิ่มทุนของ ไทยออยล์ ให้ได้ในสัดส่วน 49% เพราะถ้าเข้าตลาดสัดส่วนการถือหุ้นของ ปตท.จะลดลงเหลือ 48.17% ดังนั้น ปตท.จะต้องซื้อเพิ่มจากเชลล์และบริษัทน้ำมันรายอื่นราว 0.83% และ กรม.มีมติให้ ปตท.ต้องเจรจาขอซื้อคืนกลับมาให้ได้ราคาพาร์ คือ 10 บาท

ครั้งนั้น ปตท.ก็หวังเทกโอเวอร์ไทยออยล์ก่อนเข้าตลาดหลักทรัพย์ เนื่องจาก ปตท.กลัวว่า ถ้าไปไล่ซื้อราคาในกระดานจะได้ราคาแพงเกิน อย่างไรก็ตาม ปตท.ก็เจรจาไม่ประสบผลสำเร็จทั้ง ยังกลายเป็นปมขัดแย้งทางการเมืองของพรรคร่วมรัฐบาล กระทั่งนายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ ในฐานะ รมว.กระทรวงอุตสาหกรรมจากพลังธรรมได้ประกาศลาออกจากการเป็น รมว.เพราะนายไชยวัฒน์ ต้องการให้ ปตท.ซื้อจากบริษัทเชลล์ ปีโตรเลียม เอ็นวี ในราคาไอพีโอ คือราว 60 บาท เพื่อส่งผลดีต่อ ปตท.แต่มติคณะรัฐมนตรีไม่เห็นด้วย และครั้งนั้น นายมนตรี พงษ์พาณิชย์ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้กำกับดูแลกระทรวงอุตสาหกรรมถึงกับกำหนดเส้นตายให้ ปตท.ต้อง รีบเจรจาซื้อหุ้นมาให้ได้ภายใน 1 เดือน (ราวเดือนกันยายน 2539) แต่ ปตท.ภายใต้การนำของ นาย พละ สุขเวช ได้รีรอ และตอบกลับมาว่า ต้องการรอให้เป็นมติ กรม.เพื่อจะนำมตินี้ไปเจรจากับผู้ถือ หุ้นให้ขายออกมาในราคาที่ กรม.กำหนด

/นายพละ

นายพละ เองยังออกมากล่าวว่า จัดเป็นเรื่องดีที่ไทยออยล์ไม่เข้าตลาดในช่วงนี้ เพราะเป็นช่วงที่ตลาดขบ อาจทำให้ขายได้ในราคาต่ำกว่าไอพีโอ หรือราคาจอง ที่ครั้งนั้นอยู่ราว 60-70 บาท ซึ่งถ้าในช่วงนั้นคาดว่าจะขายได้ในราคาที่สูงกว่าราว 30% และในปีนั้นไทยออยล์ยังมีหนี้รวมทั้งหมดประมาณ 47,000 ล้านบาท จ่ายดอกเบี้ยประมาณเดือนละ 300 ล้านบาท

ผลลัพธ์ก็คือ ไม่สามารถเข้าตลาดหุ้นได้ เพราะเกิดปัญหาตลาดหุ้นปรับตัวเป็นขาลงอย่างกะทันหันเพราะวิกฤตฟองสบู่เศรษฐกิจแตกในเวลาต่อมา

เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจเกิดขึ้น และปัญหาทางการเงินของไทยออยล์กลายเป็นดินพอกหางหมูขึ้นเรื่อยๆ ถึงขนาดต้องประกาศพักการชำระหนี้ เมื่อกลางเดือนพฤศจิกายน 2541 ที่ผ่านมา และฝากอนาคตไว้ที่ ปตท.ว่าจะมาหาเงินมาซื้อหุ้นเพิ่มทุนในสัดส่วนที่ถืออยู่ให้ครบ 49%

ตามประมาณการนั้น ไทยออยล์ต้องการเงินเพิ่มทุนทั้งหมดประมาณ 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยแบ่งเป็น ปตท.และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จะซื้อหุ้นเพิ่มทุนประมาณ 150-200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งหาพันธมิตรเข้ามาซื้อหุ้นเพิ่มอีก 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือขายทรัพย์สินของไทยออยล์ออกให้ได้เงินกลับเข้ามาประมาณ 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

คำถามต่อมาคือ เมื่อ ปตท.เองก็เผชิญกับแรงกดดันทางการเงินเช่นกัน เพราะช่วงเวลานั้นการปิโตรเลียมฯ มีบริษัทลูกกว่า 30 แห่ง และขณะนี้ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเป็นภาระให้กับ ปตท.ทั้งสิ้น ยกเว้น ปตท.สผ. และปิโตรเคมีแห่งชาติ เท่านั้น

ช่วงเวลาดังกล่าว แม้ผู้บริหาร ปตท.จะพูดเรื่องที่ยืนยันเจตนารมณ์เดิมในการซื้อหุ้นเพิ่มทุนของไทยออยล์ และต้องรักษาโรงกลั่นไทยออยล์ไว้ให้ได้ แต่เสียงก็ดูเหมือนจะแผ่ลงไป เพราะเดิมทีนั้น ปตท.หวังว่าจะเอาเงินจากการขายหุ้น 3 โรงกลั่น คือ เซลล์ คาลเท็กซ์ และบางจากฯ มาซื้อหุ้นเพิ่มทุนไทยออยล์ แต่ผู้บริหาร ปตท.ก็วงเล็บต่อท้ายว่า ถ้าขายได้ราคาดี ก็จะซื้อหมด แต่ถ้าขายได้ในราคาไม่ดีเท่าที่ควร ก็ต้องปรับแผนกันใหม่

ประเด็นปัญหาคือ นอกจากความหวังที่จะได้เม็ดเงินก้อนใหญ่จากการขายหุ้น 3 โรงกลั่นจะเจือจางลง ปตท.เองก็เจอปัญหาหนัก คือ ลูกค้ำรายใหญ่ของ ปตท.ได้แก่ โรงไฟฟ้าราชบุรีที่มีสัญญาซื้อก๊าซกับ ปตท.ก็ไม่สามารถเปิดดำเนินการได้ตามกำหนดในปี '41 ทำให้รายได้ ที่คาดว่าจะได้จากการขายก๊าซเป็นจำนวนมากต้องหายไป ขณะเดียวกัน ปตท.ต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ที่ใช้ในการลงทุน ทำให้ปตท.มีสภาพรายรับหดแต่รายจ่ายเพิ่ม ปตท.จึงใช้วิธีแก้ปัญหามาโดยเลื่อนแผนการจ่ายเงินให้กับ ปตท.สผ.บริษัทลูก ซึ่งเป็นผู้ผลิตในโครงการยานาที่ผลิตก๊าซจากพม่า ส่งผลให้ขาดรายได้จากส่วนนี้ไปด้วย เพราะ ปตท.ถือโอกาสไม่จ่ายให้ผู้ผลิตก๊าซ ทั้งที่โครงการดังกล่าวได้ลงทุนไปแล้วเสร็จและพร้อมจะจ่ายก๊าซได้ทันที

ในการเจรจาปรับโครงสร้างหนี้ของไทยออยล์ โดยตั้งความหวังว่า จะทำให้สัดส่วนหนี้สินต่อเงินลดลงเหลือ 1.5 ต่อ 1 หรือสัดส่วนหนี้สินเหลือ 1,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต่อทุน 700-800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเด็นคำถามใหญ่ที่เจ้าหน้าที่จะยอมรับแผนการปรับโครงสร้างหนี้ได้

/ไทยออยล์

ไทยออยล์ต้องแสดงให้เห็นว่า ภายหลังจากการปรับโครงสร้างหนี้แล้ว ไทยออยล์จะมีแผนการปรับการดำเนินงานอย่างไร ให้สามารถสร้างรายได้มาชำระหนี้และสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างแข็งแกร่ง ซึ่งไทยออยล์มีแผนชัดเจนที่จะทำตลาดน้ำมัน โดยจะบริหารร่วมกับธุรกิจน้ำมันของ ปตท. และไทยออยล์จะกลายเป็น โรงกลั่นน้ำมันที่ ปตท. ยึดไว้เป็นฐานการผลิต และคงสัดส่วนการถือหุ้นไว้ 49%

การปรับโครงสร้างหนี้ กระทบได้ค่อนข้างล่าช้า เนื่องจากมีมูลหนี้จำนวนมาก และมีเจ้าหนี้นานหลายราย ส่งผลให้ยอดหนี้ปรับสูงขึ้นกว่าเดิมที่มีมูลหนี้เพียง 1,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้น 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และต่อมาเพิ่มเป็น 2,080 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ที่เกิดจากการพักชำระหนี้ทำให้ต้องจ่ายดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงต้องเร่งดำเนินการโดยเร็ว เพราะหากล่าช้าออกไปจะทำให้ภาพพจน์ของบริษัทไม่ดี รวมถึงจะทำให้บริษัทมีสภาพเป็นหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) นานเกินไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจในอนาคต

ภาระการเงินที่แสนสาหัสของ ไทยออยล์ ก็เป็นภาระแสนสาหัสของ ปตท. ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่โดยปริยาย

จบแล้วครับ.....โปรดติดตามตอนที่ 5

สัมฤทธิ์ผลจากการปรับหนี้ไทยออยล์